

Europos regionų komiteto nuomonė „Visapusiškos ES politikos dėl endokrininę sistemą ardančių medžiagų kūrimas“

(2019/C 404/07)

Pranešėjas:	Uno SILBERG (EA/EE), Kosės savivaldybės tarybos pirmininkas
Pamatinis dokumentas:	Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visapusiškos ES politikos dėl endokrininę sistemą ardančių medžiagų kūrimas“ COM(2018) 734 <i>final</i>

POLITINĖS REKOMENDACIJOS

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS

Bendrosios pastabos

1. mano, jog buvo svarbu ir pats laikas Komisijai pradėti išsamią esamos ES endokrininę sistemą ardančių medžiagų reglamentavimo sistemos peržiūrą, ir pritaria nuomonei, jog būtina ES koncepciją dėl endokrininę sistemą ardančių medžiagų reglamentavimo atnaujinti remiantis geresnėmis žiniomis, pasiektais rezultatais ir įgyta patirtimi, kad ji ir toliau atitiktų naujausią technikos lygį ir padėtų nuosekliai spręsti su šiomis medžiagomis susijusius klausimus visose srityse;
2. reiškia susirūpinimą, kad nuo 1999 m. padaugėjo mokslinių įrodymų, jog esama sąsajos tarp endokrininę sistemą ardančių medžiagų ekspozicijos ir žmonių ligų arba neigiamo poveikio gyvūnijai ir augalijai;
3. yra susirūpinęs dėl ligi šiol visuomenei skirtos informacijos apie endokrininę sistemą ardančias medžiagas paviršutiniškumo, nes daugeliui piliečių tokios sąvokos kaip „endokrininės sistemos funkcija“ ir „endokrininę sistemą ardančios medžiagos“ yra nežinomos;
4. remia Komisijos iniciatyvas, kuriomis siekiama užtikrinti aukštą ES piliečių ir aplinkos apsaugos lygį ir kartu pritaikyti vidaus rinką, kuri atitiktų naujas aplinkybes ir būtų naudinga vartotojams;
5. atkreipia dėmesį į galinčius kilti prieštaravimus tarp aukšto piliečių bei aplinkos apsaugos lygio ir pelno siekiančių įmonių; todėl reikia iš anksto atsižvelgti į priemonių poveikį ir ekonomikai keliamą riziką;
6. ragina Komisiją nedelsiant parengti ir priimti naują strategiją dėl endokrininę sistemą ardančių medžiagų;
7. primygtinai ragina, kad nauja strategija būtų parengta kartu su išsamiu tvarkaraščiu, kad visuose susijusiuose ES teisės aktuose būtų taikomi atitinkami endokrininę sistemą ardančių medžiagų kriterijai ir būtų pasiekta pažanga mažinant šių cheminių medžiagų ekspoziciją, ypač pažeidžiamiausių grupių;
8. ragina Komisiją kuo skubiau pašalinti esamus ES teisės aktų skirtumus ir suderinti su endokrininę sistemą ardančiomis medžiagomis susijusių klausimų nagrinėjimą, būtent darant prielaidą, kad ekspozicijos atveju negalima pakankamai užtikrintai nustatyti saugios slenkstinės koncentracijos;
9. ragina valstybes nares ir Komisiją pirmenybę teikti padariniams piliečių sveikatai, kartu atsižvelgiant į vartotojų ir pramonės interesus, ir gerokai padidinti nepriklausomų viešųjų mokslinių tyrimų finansavimą endokrininę sistemą ardančių medžiagų ir saugių pakaitalų bei kitokių novatoriškų sprendimų srityse;

10. mano, kad Europa atlieka vadovaujamą vaidmenį tarptautinio bendradarbiavimo endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų tyrimų, tikrinimo ir nustatymo srityse; pasisako už duomenų rinkimo gerinimą ir dalijimąsi jais ir pritaria minčiai dėl tarptautinio endokrininę sistemą ardančių medžiagų klasifikavimo;

Endokrininę sistemą ardančių medžiagų moksliniai tyrimai

11. yra įsitikinęs, kad valdžios institucijos visais valdymo lygmenimis turėtų prisidėti prie endokrininę sistemą ardančių medžiagų mokslinių tyrimų finansavimo, taip užpildant žinių spragas ir pateikiant skubiai reikalingus įrodymus;

12. pabrėžia, kad taip pat reikia informuoti, kokio masto endokrininę sistemą ardančių medžiagų ekspoziciją patiria žmonės ir kiti gyvieji organizmai, kaip šios medžiagos plinta ir kokį poveikį jos daro žmonių sveikatai ir gyvūnijai bei augalijai;

13. labai remia pateiktame komunikate išdėstytą pasiūlymą pagal programą „Europos horizontas“ finansuoti mokslinių tyrimų veiklą, daugiausia dėmesio skiriant mišinio arba kokteilio efektui, pavojaus ir rizikos vertinimui, susirūpinimą keliančių medžiagų pašalinimui iš gamybos ir gyvavimo ciklo pabaigos etapų, ekologinių inovacijų, galinčių užkirsti kelią aplinkos taršai, kūrimumui ir cheminių medžiagų, gaminių ir atliekų sąsajoms;

14. ragina Europos maisto saugos tarnybą (EFSA) ir Europos cheminių medžiagų agentūrą (ECHA) glaudžiau bendradarbiauti ir koordinuoti savo veiklą, siekiant turimus išteklius veiksmingai panaudoti išsamiems vertinimams;

15. atkreipia dėmesį į Šiaurės ministrų tarybos užsakytą parengti ataskaitą „Neveikimo išlaidos“ (angl. *The COST of Inaction*)⁽¹⁾, kurioje (nediskontuotos) išlaidos, susijusios su endokrininę sistemą ardančių medžiagų poveikiu vyrų reprodukinei sveikatai, ES 28 šalyse vertinamos 1 267 mln. EUR per metus;

16. pabrėžia kito tyrimo išvadas⁽²⁾, kuriomis remiantis su endokrininę sistemą ardančiomis cheminėmis medžiagomis siejamas sumažėjęs IQ ir su tuo susijęs protinis atsilikimas, autizmas, dėmesio trūkumo ir hiperaktyvumo sindromas, endometriozė, fibromos, vaikų ir suaugusiųjų nutukimas, suaugusiųjų diabetas, kriptorchidizmas, vyrų nevaisingumas ir su sumažėjusiu testosteronu susijęs padidėjęs mirtingumas. Remiantis šiuo tyrimu, Europoje patiriamos išlaidos per metus siekia 163 mlrd. EUR (tai atitinka 1,28 % ES BVP);

17. skeptiškai vertina apibrėžtį, kuri nustatyta 2002 m. įgyvendinant Tarptautinę cheminės saugos programą (jungtinę įvairių Jungtinių Tautų agentūrų, įskaitant Pasaulio sveikatos organizaciją, programą) ir pagal kurią endokrininę sistemą ardanti medžiaga apibrėžiama kaip egzogeninė medžiaga ar mišinys, kuris pakeičia endokrininės sistemos funkciją (-as) ir taip sukelia nepageidaujamą poveikį visam individo organizmui arba to individo palikuonių arba populiacijos (jos grupių) sveikatai, nes ši apibrėžtis, atsižvelgiant į dabartinį žinių lygį, yra pernelyg siaura ir nepakankamai atsižvelgia į poveikį gyvūnijai ir augalijai;

18. siūlo, remiantis šiuo metu turimomis žiniomis, apsvarstyti tokią endokrininę sistemą ardančių medžiagų apibrėžtį: „Endokrininę sistemą ardanti medžiaga yra egzogeninė medžiaga ar cheminių medžiagų mišinys, kuris pakeičia hormonų ir endokrininės sistemos funkciją (-as) ir taip daro žalingą poveikį fiziologiniui ir vystymosi procesų reguliavimui, įskaitant žmonių, gyvūnų ir jų palikuonių sveikatą“;

19. pabrėžia, kad nepakanka vien tik ištirti sąsają tarp endokrininę sistemą ardančių medžiagų ir žmonių ligų; šią temą veikiau reikia nagrinėti žmonių sveikatos, gyvūnijos ir augalijos, aplinkos požiūriu, vengiant galimo poveikio visuomenei plačiąja prasme – tiek socialiniu, tiek ir ekonominiu požiūriu;

20. pabrėžia, kad nors ir sutariama, kad jautriausi endokrininę sistemą ardančioms medžiagoms esame svarbiais raidos etapais, kaip antai vaisiaus vystymosi laikotarpiu arba paauglystėje, vis dėlto nerimą kelia tai, kad šiais laikotarpiais patirta endokrininę sistemą ardančių medžiagų ekspozicija gali turėti ilgalaikių pasekmių ir lemti didesnę imlumą ligoms vėlesniuose gyvenimo etapuose;

21. rekomenduoja gilinti priežasčių, sukeliančių ligas, pavyzdžiui, padidėjusį autizmu sergančių vaikų gimstamumą ar padidėjusį sergamumą sėklidžių vėžiu, suvokimą ir skelbti tokią informaciją;

⁽¹⁾ <https://www.norden.org/en/publication/cost-inaction>

⁽²⁾ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27003928>

22. be to, pabrėžia, kad dabartinis mokslas nesuteikia pakankamo pagrindo nustatyti ribinę vertę, žemiau kurios neigiamas poveikis nedaromas, todėl endokrininę sistemą ardančias medžiagas reikėtų laikyti nenustatytos slenkstinės koncentracijos medžiagomis, o tai reiškia, kad bet kokia tokių medžiagų ekspozicija gali kelti riziką, ypač kritiniais vystymosi laikotarpiais (priešgimdyviniu, pogimdyviniu ir paauglystės), ir kad ypač reikia atsižvelgti į mišinio efektą;
23. reiškia susirūpinimą, kad iki šiol mokslininkų pastangos buvo sutelktos tik į tam tikrus poveikio endokrininei sistemai aspektus. Tačiau pastaraisiais metais pavyko įrodyti, kad endokrininę sistemą ardančioms medžiagoms gali būti jautrūs ir kiti endokrininės sistemos elementai ir kad endokrininę sistemą ardančių medžiagų derinys gali turėti didesnę poveikį (vadinamasis mišinio efektas arba kokteilio efektas) ir neigiamai paveikti organizmą net esant tokiai koncentracijai, kuri pavienių medžiagų atveju jokio poveikio nepadarėtų;
24. mano, jog būtini papildomi moksliniai tyrimai, iš esmės finansuojami pagal programą „Horizontas 2020“, siekiant išaiškinti endokrininę sistemą ardančių medžiagų ekspozicijos padarinius etiopatogenezei ir ligų išsivystymui, taip pat poveikį gyvūnijai ir augalijai;
25. mano, kad būtini moksliniai tyrimai tyrimo metodų rengimo, kūrimo ir tvirtinimo, taip pat prognozavimo modelių rengimo srityse;
26. remia tai, kad Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (EBPO) aktyviai siekiama sudaryti geresnes sąlygas naudoti tyrimų, kuriais siekiama nustatyti endokrininę sistemą ardančias medžiagas, gairėmis ir pašalinti ES ir tarptautinės bendruomenės pastebėtas tyrimų spragas;
27. ragina Komisiją remti tikslinius medžiagų, galinčių daryti poveikį endokrininei sistemai, mokslinių tyrimų projektus, įskaitant naujų bandymų ir analizės metodų kūrimą, ir pabrėžti neigiamą nedidelės koncentracijos ar medžiagų derinio poveikį;
28. ragina Komisiją parengti *in vitro* ir *in silico* metodus, siekiant kuo labiau sumažinti endokrininę sistemą ardančioms medžiagoms tikrinti skirtų bandymų su gyvūnais skaičių;
29. palankiai vertina iki šiol finansuotus ar užsakytus mokslinius tyrimus ir tikisi, kad būsimam endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų mokslinių tyrimų finansavimui bus skirta daug daugiau biudžeto lėšų;

Ligšiolinė ES endokrininę sistemą ardančių medžiagų politika ir reguliavimas

30. palankiai vertina įvairias Komisijos iniciatyvas ir pasiūlymus dėl endokrininę sistemą ardančių medžiagų, įskaitant pasiūlymą dėl Reglamento dėl ES vykdomo rizikos vertinimo skaidrumo ir tvarumo, Europos plastikų strategiją, Geriamojo vandens direktyvą, „Naujas galimybes vartotojams“, prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinį ir galiojančios teisinės darbuotojų saugos ir sveikatos sistemos atnaujinimą;
31. vis dėlto primena, kad 2013 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendime Nr. 1386/2013/ES dėl bendrosios Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. „Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“⁽³⁾ Komisija įsipareigojo ne vėliau kaip 2015 m. imtis horizontaliųjų priemonių, siekiant užtikrinti „sąlyčio galimybių su endokrininę sistemą ardančiomis medžiagomis sumažinimą“ ir ne vėliau kaip 2018 m. šioje srityje parengti ES strategiją; todėl RK apgailestauja, kad šiuo metu pateiktu dokumentu atsiliekiama nuo šių 2013 m. įsipareigojimų;
32. primena, kad remiantis geresnio reglamentavimo principais neturėtų būti delsiama imtis priemonių, kuriomis siekiama išvengti galimų didelių ar nepanaikiamų padarinių žmonių sveikatai ir (arba) aplinkai arba šiuos padarinius sumažinti ir kurių privalo imtis pagal ES Sutartyse įtvirtintą atsargumo principą;
33. pakartoja, kad Europos Sąjunga įsipareigojo tarptautiniu mastu imtis priemonių pavojingų medžiagų srityje, ir atkreipia dėmesį į PSO Europos regiono šalių priimtas Parmos ir Ostravos deklaracijas;
34. pritaria Prancūzijos, Švedijos, Danijos ir Belgijos pasirinktai kryptčiai didinti savo piliečių apsaugos lygį įgyvendinant išsamias nacionalines priemones, ribojančias endokrininę sistemą ardančių medžiagų naudojimą; ragina Komisiją pasekti pirmaujančių valstybių narių pavyzdžiu ir užtikrinti kaip galima didesnę visų europiečių apsaugą;

(3) O L L 354, 2013 12 28, p. 171.

35. mano, kad visuose teisės aktuose daugiau dėmesio reikėtų skirti gamintojų grandies veiklai, t. y. kad cheminių medžiagų gamintojams, farmacijos produktų gamintojams ir t. t. būtų taikomi griežtesni reikalavimai. Orientavimasis į papildomus geriamojo vandens gamybos įrenginių ir nuotekų sistemų valymo etapus yra ekonomiškai nenaudingas;
36. yra susirūpinęs, kad kitaip nei, pavyzdžiui, tabako atveju, neįmanoma visiškai išvengti endokrininę sistemą ardančių medžiagų, nes jų randama visur ir jos patenka į europiečių organizmus be jų žinios ar sutikimo;
37. primygtinai ragina Komisiją ir valstybes nares suteikti europiečiams patikimos informacijos, kuri būtų pateikta tinkama forma ir jiems suprantama kalba, apie endokrininę sistemą ardančių medžiagų keliamą pavojų, jų poveikį ir galimybes sumažinti jų ekspoziciją;
38. ragina uždrausti bisfenolių ir ftalatų naudojimą visose su maistu besiliečiančiose medžiagose;
39. atkreipia dėmesį, kad bisfenolis A dažnai pakeičiamas bisfenoliu S, bisfenoliu F ir bisfenoliu HPF, kurie yra mažiau ištirti, bet, regis, daro panašų endokrininę sistemą ardančių poveikį; todėl mano, kad teisėkūros institucijos turėtų reglamentuoti susijusių cheminių medžiagų grupes, o ne atskirai kiekvieną medžiagą. Neturint patikimų duomenų panašios struktūros cheminės medžiagos turėtų būti vertinamos kaip turinčios tokių pat žalingų toksikologinių savybių, kaip ir žinomos toksiškiausios šios grupės medžiagos;
40. pažymi, kad atsargumo principu grindžiamu metodu ir griežtu jo taikymu yra suinteresuota ir (chemijos) pramonė, juo prisidedama prie investicijų į mokslinius tyrimus ir inovatyvių bei aplinką tausojančių produktų ir saugių bei tvarių alternatyvų kūrimo, taigi daromas teigiamas poveikis vidaus rinkos veikimui ir visai ekonomikai;
41. siūlo atnaujinti ES endokrininę sistemą ardančias medžiagas, darančias tiesioginį poveikį žmonių sveikatai, reglamentuojančią sistemą ir apsaugos nuostatas, kad, pavyzdžiui, pagal kosmetikos gaminių teisės aktus ir gaires būtų siekiama užtikrinti ir nėščių moterų apsaugą;
42. siūlo ištirti „didelės rizikos plotus ir teritorijas“, pavyzdžiui, žemės ūkio paskirties žemę ir pievas, kurios tręšiamos nuotekų dumbliu, greta sąvartynų ir atliekų deginimo įrenginių esančią žemę arba regionus plačiąja prasme, pavyzdžiui, Baltijos jūros, Viduržemio jūros, Dunojaus regionus ir kt.;

Tolesnė ES endokrininę sistemą ardančių medžiagų politika: numatytų priemonių poveikis vietos ir regionų lygmeniu

43. džiaugiasi, kad Komisija pradės tinkamumo patikrą, siekdama įvertinti, ar atitinkamais endokrininę sistemą ardančias medžiagas reglamentuojančiais ES teisės aktais įgyvendinamas bendras jų tikslas apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką kuo labiau sumažinant šių medžiagų ekspoziciją;
44. palankiai vertina naujausiais moksliniais įrodymais pagrįstą endokrininę sistemą ardančių medžiagų suvokimą ir su tuo susijusį politikos formavimą;
45. mano, jog itin svarbu piliečius kuo geriau informuoti apie išvadas, padarytas apie endokrininę sistemą ardančias medžiagas, jų plitimą ir keliamą pavojų;
46. mano, jog svarbu, kad Komisija sutelktų visas jėgas nustatyti produktuose esančias nuodingas chemines medžiagas, įskaitant endokrininę sistemą ardančias medžiagas, ir nustatyti bei įgyvendinti atitinkamą informatyvų produktų ženklavimą ir pan.;
47. mano, kad nors vietos ir regionų valdžios institucijos paprastai neturi įgaliojimų priimti endokrininę sistemą ardančias medžiagas reglamentuojančius teisės aktus, tačiau yra įpareigotos pasirūpinti savo gyventojų gerove (daugumoje ES valstybių narių regionų lygmuo yra atsakingas už sveikatos priežiūros sistemas);
48. todėl mano, kad būtina ir kartu etiniu bei ekonominiu požiūriu svarbu, kad vietos ir regionų lygmuo pareikštų savo poziciją dėl endokrininę sistemą ardančių medžiagų, nes, kaip žinoma, jos daro poveikį dabartinių ir būsimų kartų sveikatai;
49. nėra kiek neabejoja, kad vietos ir regionų valdžios institucijos yra pasirengusios ginti būsimas kartas, atsilaukdamas prieš didėjančią stiprios pramonės ir kai kurių ES prekybos partnerių spaudimą;

50. Kadangi nėra tinkamų ir visa apimančių nacionalinių ir Europos teisės aktų dėl endokrininę sistemą ardančių medžiagų, atkreipia dėmesį į vietos ir regionų valdžios institucijų iniciatyvas, pavyzdžiui, „Miestai ir vietovės be endokrininę sistemą ardančių medžiagų“, „Nepavojingi miestai“, „Miestai be pesticidų“, kuriomis siekiama sumažinti endokrininę sistemą ardančių medžiagų poveikį gyventojams, visų pirma pačioms pažeidžiamiausioms grupėms, vaikams ir nėščioms moterims.

51. mano, jog svarbu, kad endokrininę sistemą ardančioms medžiagoms skirtos ES politinės priemonės būtų sparčiau įgyvendinamos ir iširtas suplanuotų priemonių poveikis vietos ir regionų lygmeniui;

52. primena, kad tam tikri ftalatai šiuo metu reikalingi sveikatos sektoriuje siekiant, kad medicinos priemonės būtų pakankamai minkštos. Prieš mažinant ftalatų kiekį, reikia skatinti naujų tokių pačių savybių turinčių produktų kūrimą. Toliau naudojant šias medžiagas taip pat svarbu užtikrinti tinkamą priemonių pašalinimą po jų panaudojimo, pasitelkiant veiksmingas surinkimo ir sunaikinimo sistemas;

53. yra įsitikinęs, kad pirmenybę teikiant žmonių sveikatos rodikliams, o ne pramonės ir vidaus rinkos interesams, kyla nauji, su sveikatos ir aplinkos atžvilgiu tvarių technologijų vystymu ir taikymu susiję iššūkiai, ir tai greičiausiai padidintų įmonių konkurencingumą, nes taip jos būtų skatinamos diegti inovacijas ir investuoti į pažangesnius ilgalaikius sprendimus. Tačiau būtina remtis tvirtomis mokslinėmis išvadomis ir atsižvelgti į socialinių ir ekonominių padarinių analizę.

2019 m. birželio 26 d, Briuselis

*Europos regionų komiteto
pirmininkas*
Karl-Heinz LAMBERTZ